
IGNACIJ VOJE, KREDITNA TRGOVINA U SREDNJE-VJEKOVNOM DUBROVNIKU. Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Djela, knjiga XLIX. Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 29. Sarajevo 1976.

Višegodišnji rad autora u dubrovačkom Historijskom arhivu okrunjen je ovom opsežnom knjigom iz ekonomske prošlosti Dubrovnika. U proučavanju dubrovačke kreditne trgovine on se ograničio na vrijeme od 1282, od kada je sačuvana prva knjiga zadužnica, do 1500. godine.

Da bi sakupljenu građu mogao znanstveno prikazati, autor je svoju knjigu podijelio na četiri poglavlja. Prvo iznosi ocjenu i diplomatsku analizu izvora, zatim organizaciju kreditne trgovine. U trećem poglavlju obrađuje obujam i vrijednost kreditne trgovine, a u četvrtom govori o tekstilnim proizvodima u dubrovačkoj kreditnoj trgovini. Zatim slijedi zaključak, sažetak na njemačkom jeziku, izvori i opsežna literatura, popis osobnih imena, geografskih naziva i ostalih pojmova, te 17 tabela na kojima je prikazana vrijednost kreditne trgovine u pojedinim razdobljima, struktura vjerovnika i dužnika, broj dužnika iz Bosne i Hercegovine i Srbije, njihov udio u kreditnoj trgovini, visina kredita i na kraju jedan grafički prikaz opsega kreditne trgovine u pojedinim godinama.

U Dubrovniku je, prema istraživanju autora, bila razvijena kreditna trgovina i prije sačuvane knjige specijalizirane serije Debita notariae (1282). Postojala je sigurno barem još jedna ranija knjiga iste namjene, ali nije sačuvana. Dubrovačka kreditna isprava razlikovala se od mletačke, kotorske, trogirске i riječke, a bila je sastavljena vrlo jednostavno i koncizno. Sadržavala je: datum, ime dužnika, ime vjerovnika, iznos zaduženja, rok vraćanja i penale u slučaju neodržavanja određenog roka. Takve zadužnice registrirane su bile u knjigama Debita notariae na temelju čega je notar izdavao strankama ispravu sa svojim potpisom i notarskim znakom.

U pogledu garancije za dobivanje kredita bila je dovoljna imovina dužnika, a ako nije imao imovine, ili nije bio poznat u trgovačkom svijetu, mogao je dobiti kredit jedino na osnovi jamaca ili zaloga. Kao vjerovnici pojavljuju se vlastela, domaći i inozemni trgovci i zanatlije, ali ima i svećenika i pučana. Slična je struktura i dužnika. Visina kredita varirala je u pojedinim razdobljima, ali se može uzeti da

se prosječno kretala od 100—200 perpera. Rok vraćanja duga mogao je biti i nekoliko godina, ali je prosječan rok bio od jednog do šest mjeseci.

U kreditnoj ispravi određene su zatezne kamate, penali za nevratanje duga u određenom roku. Ti su penali do polovine XV. stoljeća iznosili 20%, a kasnije su smanjeni na 10%. Dubrovačka je kreditna isprava zastarijevala za 30 godina, ali ako je vjerovnik prije isteka roka predočio knezu i njegovim sucima neplaćenu kreditnu ispravu, ona je ponovno bila registrirana i tako je produžavala važnost za još 30 godina.

U trećem poglavlju, najvažnijem za ekonomsku povijest srednjovjekovnog Dubrovnika, autor govori o opsegu i vrijednosti kreditne trgovine od 1282. do 1500. godine. U četvrtom, posljednjem, poglavlju riječ je o tekstilnim

proizvodima u dubrovačkoj kreditnoj trgovini. Preko 30 vrsta robe bilo je predmetom kreditne trgovine dok se autor osvrće samo na tekstilne proizvode jer su mu izvori pružali kontinuirane i specificirane podatke o moćnoj dubrovačkoj suknarskoj manufakturi XV. stoljeća. Tu se detaljno govori, na temelju podataka iz zadužnica, o kvaliteti dubrovačkog sukna, dužinama peča (bala), težini i cijeni, o bojama sukna, o dubrovačkoj raši, o količinama izvezenog sukna na balkansko tržište, o stranim suknama i njihovim cijenama.

Velika je zasluga dra Voje što je prvi sistematski razradio problem dubrovačke kreditne trgovine u srednjem vijeku, problem koji nije važan samo za ekonomsku povijest Dubrovnika već i za odnose sa susjednim balkanskim zemljama i velikim dijelom Mediterana.

Ilija Mitić

BOGUMIL HRABAK, IZVOZ ŽITARICA IZ OSMANLIJSKOG CARSTVA U XIV, XV I XVI STOLJEĆU. Zajednica naučnih ustanova Kosova. Studije, knj. 20, Priština 1971.

Baveći se dugi niz godina problemom trgovine žitom, autor je napisao ovu knjigu s ciljem da na osnovi vrlo bogate građe dubrovačkog Historijskog arhiva kao i dokumentacije koju su pružili venecijanski i carigradski arhivi prikaže promet poljoprivrednih proizvoda, prije svega bal-

kanskih zemalja Turskog Carstva, do prvih decenija XVII. stoljeća.

Cjelokupno izlaganje o izvozu žita prikazano je u dva osnovna dijela knjige. Prvi obuhvaća razvojne etape izvoza žitarica i mahunarki, dok drugi dio obrađuje problemske aspekte izvoza tih